

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра експлуатації та ремонту машин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	Основи технічної експертизи дорожньо-транспортних пригод	
Викладач		Сергій МАГОПЕЦЬ, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедрою експлуатації та ремонту машин
Контактний тел.	+38(050) 577-39-55	
E-mail:	magserg@ukr.net	
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120, у т.ч. лекції – 28 години, практичні заняття – 14 годин, самостійна робота – 78 годин. Формат: очний (offline / facetoface) / дистанційний(online). Мова викладання: українська. Рік викладання – 2022.	
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua ; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber.	
Пререквізити	Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Основи технічної експертизи дорожньо-транспортних пригод» значно підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував матеріали таких дисциплін як: «Математика», «Фізика», «Інформатика», «Теоретична механіка», «Автомобілі», «Електроніка, електротехніка та комп'ютерна техніка», «Основи технології виробництва та ремонту автомобілів».	

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у фахівців теоретичних та практичних положень в області експертного аналізу дорожньо-транспортних пригод.

Завдання дисципліни є:

- формування компетентностей, важливих для особистісного розвитку фахівців та їхньої конкурентно-спроможності на сучасному ринку праці;
- формування знань із основних принципів дослідження дорожньо-транспортної пригоди та відтворення причинно-наслідкового механізму її протікання;
- формування необхідного рівня знань з аналізу дій кожного учасника ДТП на

основі знань про їх основні права та обов'язки встановлені чинним законодавством України;

- формування необхідного рівня знань з порядку огляду місця дорожньо-транспортної пригоди (ДТП);
- формування знань про основні методики експертного аналізу механізму автотранспортної пригоди, механізму проведення слідчих експериментів, методик визначення небезпеки для руху та стійкості автомобіля під час руху.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні принципи дослідження дорожньо-транспортних пригод;
- права та обов'язки всіх учасників ДТП визначені діючим чинним законодавством України;
- особливості формування причинно-наслідкового механізму ДТП та етапи його протікання в часі;
- особливості проведення огляду місця ДТП, транспортних засобів та формування акту огляду;
- особливості підготовки акту експертизи ДТП експертом-автотехніком, його зміст та структуру;
- особливості аналізу, теоретичного вибору та експериментального визначення технічних величин необхідних для аналізу дорожньо-транспортної ситуації.

вміти:

- аналітично оцінювати характер руху автомобіля на основі аналізу дії сил на транспортний засіб під час руху;
- аналітично визначати гальмівний та зупиночний шляхи транспортного засобу за різних умов (стану дорожнього покриття, стану гальмівної системи, часу реакції водія, наявності та особливості руху перешкоди тощо);
- аналітично визначати швидкість руху транспортних засобів за слідами гальмування;
- проводити математичний аналіз механізму наїзду на перешкоду, яка рухається в попутному, зустрічному чи поперечному напрямку відносно руху автомобіля;
- проводити аналіз механізму зіткнення транспортних засобів із застосуванням закону збереження моменту імпульсу;
- визначати шлях та час об'їзду чи обгону;
- проводити аналіз поперечної та повздовжньої стійкості транспортних засобів, визначати умови перекидання транспортного засобу;
- працювати з вихідними даними, необхідними для проведення судової автотехнічної експертизи;
- проводити огляд, скласти протокол і схему місця ДТП;
- скласти висновок експерта-автотехніка.

набути соціальних навичок (soft-skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал, взаємодіяти в проектній діяльності;

- виявляти небайдуже ставлення до участі у громадських суспільних заходах, спрямованих на підтримку здорового способу життя оточуючих.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вирішення питань про причинний зв'язок в автотехнічній експертизі.

- 1.1. Компетенція експерта при рішенні питання про причинний зв'язок.
- 1.2. Встановлення експертом-автотехніком причини та необхідних умов виникнення пригоди.
- 1.3. Причинний зв'язок між діями водія і подією.
- 1.4. Причинний зв'язок між діями пішоходів і подією.
- 1.5. Визначення моменту виникнення небезпечної обстановки.
- 1.6. Загальний підхід до визначення моменту виникнення небезпечної обстановки.
- 1.7. Момент виникнення небезпечної обстановки створюваної діями водіїв.
- 1.8. Момент виникнення небезпечної обстановки, створюваної діями пішоходів.

Тема 2 Основні поняття та терміни в автотехнічній експертизі.

- 2.1 Дорожня обстановка.
- 2.2 Механізм пригоди.
- 2.3 Технічна можливість уникнення пригоди.
- 2.4 Небезпечна обстановка для водія.
- 2.5 Аварійна обстановка.
- 2.6 Небезпека для руху.
- 2.7 Перешкода руху.
- 2.8 Безпечний інтервал.
- 2.9 Небезпечна зона.
- 2.10 Смуга руху транспортного засобу.
- 2.11 Особлива обережність.
- 2.12 Дальність видимості.
- 2.13 Оглядовість.

Тема 3. Процесуальні питання судової автотехнічної експертизи.

- 3.1 Поняття судової авто технічної експертизи.
- 3.2 Процесуальні питання призначення автотехнічної експертизи.
- 3.3 Обов'язки, права, відповідальність експерта.
- 3.4 Інші учасники експертизи, їх права та обов'язки.

Тема 4. Зміст і структура акта експерта-автотехніка та повідомлення про неможливість скласти акт.

- 4.1 Вибір та визначення вихідних даних, необхідних для аналізу дорожньо-транспортної пригоди.
- 4.2 Джерела отриманні вихідних даних.
- 4.3 Зміст розділу «Вихідні дані» висновку експерта-автотехніка.

Тема 5. Огляд місця дорожньо-транспортної пригоди.

- 5.1 Визначення та фіксація слідів на місці пригоди.
- 5.2 Огляд дороги.
- 5.3 Визначення місця зіткнення транспортних засобів.

Тема 6. Технічні величини, які визначаються експертом.

- 6.1 Сповільнення при екстремому гальмуванні транспортних засобів.
- 6.2 Коефіцієнт зчеплення шин з дорогою.
- 6.3 Коефіцієнт ефективності гальмування.
- 6.4 Коефіцієнт опору руху.
- 6.5 Час реакції водія.

6.6 Час запізнення спрацювання гальмівного приводу.

Тема 7. Експериментальне визначення величин потрібних для проведення експертного дослідження.

- 7.1. Встановлення швидкості руху транспортного засобу за показами свідків.
- 7.2. Визначення часу руху пішохода.
- 7.3. Визначення величини сповільнення при екстреному гальмуванні.
- 7.4. Визначення коефіцієнта опору руху.
- 7.5. Визначення кута ухилу проїзної частини.
- 7.6. Визначення радіусу заокруглення дороги на ділянці події.
- 7.7. Визначення дальності видимості перешкоди.
- 7.8. Визначення оглядовості.
- 7.9. Огляд транспортних засобів.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1. Тема «Визначення сил, які діють на транспортні засоби».

Вихідні дані: розглядається задача про рух транспортного засобу вагою m зі швидкістю V та прискоренням j . Потрібно визначити сили, що діють на транспортні засоби.

Практичне заняття №2. Тема «Визначення сповільнення транспортних засобів під час гальмування».

Вихідні дані: проводиться аналіз діаграми гальмування та визначається сповільнення транспортних засобів під час гальмування за різних умов (справна та несправна гальмівна система тощо).

Практичне заняття №3. Тема «Визначення швидкості руху транспортних засобів, гальмівного та зупиночного шляху».

Вихідні дані: розглядаються різні випадки процесу гальмування транспортного засобу із різною кількістю загальмованих коліс. Потрібно визначити величину гальмівного шляху і зробити висновок про можливість чи неможливість уникнення дорожньо-транспортної пригоди (ДТП).

Практичне заняття №4. Тема «Аналіз механізму наїзду на перешкоду».

Вихідні дані: розглядається характер руху транспортного засобу, визначаються швидкість його сповільнення, величини гальмівного шляху та час гальмування у випадках коли відбувається наїзд на перешкоду що рухається у супутньому, поперечному чи повздовжньому напрямках; визначаються початкові і кінцеві положення транспортних засобів, що зіткнулися; швидкості їх руху перед та безпосередньо після ДТП. Потрібно зробити висновок про можливість чи неможливість уникнення ДТП гальмуванням.

Практичне заняття №5. Тема «Уникнення наїзду шляхом маневру».

Вихідні дані: розглядаються види маневру, досліджується механізм об'їзду нерухомої перешкоди, визначається послідовність розрахунку маневру "вхід в поворот", досліджується послідовність розрахунку маневру "зміна смуги руху", розраховується задача різних варіантів безпечного об'їзду пішохода, який рухається тощо. Потрібно зробити висновок про можливість чи неможливість уникнення ДТП маневруванням.

Практичне заняття №6. Тема «Визначення часу та шляху об'їзду чи обгону».

Вихідні дані: розглядаються випадки об'їзду та обгону при постійній швидкості

руху транспортних засобів, під час обгону з прискоренням чи сповільненням; визначаються час та відстані потрібні для виконання маневру; вирішуються типові задачі. Потрібно зробити висновок про можливість чи неможливість здійснення маневру об'їзду чи обгону без виникнення ДТП.

Практичне заняття №7. Тема «Аналіз стійкості транспортних засобів».

Вихідні дані: розглядаються випадки втрати автомобілем поперечної та поздовжньої стійкості автотранспортних засобів; визначаються умови перекидання транспортних засобів; досліджується вплив бокової еластичності шин на стійкість руху автомобіля; вирішуються типові задачі. Потрібно зробити висновок про можливість чи неможливість забезпечення стійкості автотранспортного засобу під час руху без виникнення ДТП.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендована література

1. Експертний аналіз дорожньо-транспортних пригод. Галаса П.В., Кисельов В.Б., Куйбіда А.С., Лахно Ю.О., Надгорний Г.М. - Київ, Експерт-Сервіс, 1995. - 190 с.

2. Сумець О.М., Голодний В.Ф. Основи експертизи дорожньо-транспортних пригод: авто технічна експертиза: Навч. посіб. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 160 с.

3. Кисельов В.Б., Лозовий В.М., Рафалюк Б.І. та ін. ДТП: що робити? /На полицю водія/. – Тернопіль: ТзОВ «Тернограф», 2010. – 200 с., іл.

4. Туренко А.Н., Клименко В.И., Сараїв А.В. Автотехническая экспертиза: Учебное пособие. – Харьков, ХНАДУ, 2007. – 156 с.

5. Ребедайло В.М. Экспертиза дорожньо-транспортних пригод: Навчальний посібник / В.М. Ребедайло, В.А. Кашканов. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 158 с.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 19 листопада 2012 р.: (офіц. Текст). – К.: Паливода А.В., 2012. – 382 с.

7. Совершенствование методов автотехнической экспертизы при дорожно-транспортных происшествиях / Волков В.П., Торлин В.Н., Мищенко В.М. и др.; под ред. В.П. Волкова. – Харьков: ХНАДУ, 2010. – 476 с.

8. Методические рекомендации по производству автотехнической экспертизы. Под ред. В.И.Кристи. - Справочное пособие для экспертов-автотехников. - Москва: ВНИИ судебных экспертиз, 1971. - 125 с.

9. Иларионов В.А. Экспертиза дорожно-транспортных происшествий: Учебник для вузов. – М.: Транспорт, 1989. – 255 с ил.

10. Решение отдельных типовых задач судебной автотехнической экспертизы. Под ред. В.И.Кристи. - Справочное пособие для экспертов-автотехников. - Москва: ВНИИ судебных экспертиз. - 1988. - 71 с.

11. Правила дорожнього руху України. – Харків: НПП «Світлофор», 2022.

12. ДСТУ 3649:2010 Колісні транспортні засоби. Вимоги щодо безпечності технічного стану та методи контролювання. – На заміну ДСТУ 3649-97; чинний від 2010-12-28. – К.: Держспоживстандарт України, 2011. – 28 с.

13. <https://www.dtp-portal.com/content/item/name/expertiza-po-dtp>

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри «Експлуатація та ремонт машин», протокол №11 від «15» березня 2022 р.